

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 45 (3549) ●

● ЧАЦВЕР, 30 ЛІСТАПАДА, 2017

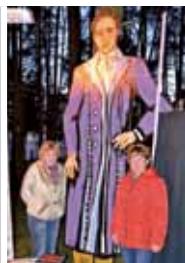
ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

І “Паўлінка”, і “Купалінка”
У Дзень беларускай культуры, прысвечаны 135-м угодкам Янкі Купалы і Якуба Коласа, у Ліепай выступалі вядомыя вакальныя гурты з Латвіі **Стар. 2**

Моцныя ў сяброўстве
Стар. 3

Шляхамі Фёдара-велікана
Незвычайную перасоўную выставу для тых, хто адпачывае ў мясцовым санаторыі “Чыгуначнік”, падрыхтавалі супрацоўнікі Віцебскага раённага гістарычна-краязнаўчага музея **Стар. 4**

КОЛЕРЫ ЖЫЦЦА

У далонях роднай культуры

Гала-канцэрт лаўрэатаў XIII Абласнога дзіцяча-юнацкага фестывалю мастацтваў “Беларусь — мая песня!” прайшоў у Самары

Мікалай Бойка

Увосень беларусы Самарскай вобласці штогод праводзяць Фестываль-конкурс дзіцяча-юнацкага мастацтва “Беларусь — мая песня!” — вялікае свята беларускай культуры. Адкуль, дарэчы, назва? “Песня, Кажуць, адно з найпрыгажэйшых тварэнняў чалавека, — разважае заснавальніца фестывалю, прэзідэнт абласной арганізацыі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” Ірына Глуская. — Як у карцінах мастакоў, у вершах паэтаў, гэтак і ў песнях адлюстравана гісторыя жыцця людзей. У песнях — душа, мастацкі густ і талент народа. У іх — стагоддзі нашага болю, страт і знаходак. У песнях адбіліся найважнейшыя рысы характару беларусаў: любоў да волі, стойкасць, мужнасць, вера ў дабро й справядлівасць, аптымізм... Творцы, кампазітары й паэты, адлюстроўваюць у сваіх творах і прыгажосць роднага краю. Вось таму Беларусь — гэта мая песня!”

Усе фестывальныя імпрэзы праходзяць звычайна ў плыні беларускага свята Дажынкі. Сёлета ж творчы беларускі форум у Самарскай вобласці быў напоўнены яшчэ большым сэнсам і зместам: ён прысвячаўся й 135-м угодкам Янкі Купалы і Якуба Коласа, 500-годдзю

Ірына Глуская ўзнагароджвае лаўрэатаў творчага форуму “Беларусь — мая песня!”

беларускага кнігадрукавання. А між тым цікавасць да конкурсу-фестывалю мастацтваў расце, пашыраецца геаграфія ўдзельнікаў. Сёлета ў аргкамітэт было пададзена звыш сотні заявак, у тым ліку й з Масквы, Арэнбурга, Кемерава. Дарэчы, па выніках беларускага фестывалю-конкурсу ў намінацыі “эстрадны вакал” стала сёлета лаўрэаткай I ступені Наргіз Масімава — з горада Арэнбурга: там яе бацька ўзначальвае мясцовую азербайджанскую нацыянальна-

культурную аўтаномію. А маці Наргіз па нацыянальнасці казашка.

Гала-канцэрт праходзіў 11 лістапада ў Палацы культуры “Победа”. Лаўрэаты фестывалю, гледачы й ганаровыя госці змаглі пазнаёміцца з самабытнай беларускай культурай. А на пачатку быў відэаролік пра Беларусь, потым — віктарына пра “сінявокую краіну”, яе гісторыю, пра традыцыі, звычаі беларусаў. Вялі праграму салісткі беларускага вакальнага ансамбля “Каданс” Арына Камісарова і

Вераніка Кузняцова. Яны зачыталі вітальныя словы, якія прыйшлі на адрас арганізатараў, удзельнікаў і гасцей гала-канцэрта: ад кіраўніка Агандзялення Пасольства Беларусі ў Расіі ў горадзе Уфе Пятра Балтруковіча, міністра культуры Самарскай вобласці, Адміністрацыі гарадской акругі Самара, ад Дома дружбы народаў. Сардэчна віталі ўсіх кіраўнікі нацыянальных суполак вобласці, якія прыйшлі на свята.

→ **Стар. 2**

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Там, дзе поўніцца паэзіяй душа

Кацярына Мядзведская

Вандруючы па Купалавых мясцінах, можна не толькі любаватца іх прыгажосцю, але і шмат даведацца пра жыццё Песняра

Летам, у артыкуле да 135-х угодкаў Янкі Купалы, я пісала, што хацела б прайсціся пешшу па Вязынцы, сцежкамі самога Песняра (“Такі прыцягальны Купала” — ГР, № 25, 7.07.2017). Думкі, усё часцей упэўніваюся, рэч матэрыяльная. І ўжо сёлета патрапіла ў гурт, што вандраваў па вёсках Міншчыны, звязаных з імем пісьменніка. Підам у нас была дырэктарка Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Ляшковіч. А новая экскурсія туркампаніі “Віаполь” называлася “Бенефіс Знаўцы: паэтычная старонка”. На працягу дзесяці

гадзін спадарыня Алена разам з памочнікамі — загадчыкамі філіялаў у Вязынцы, Яхімоўшчыне, Акопах, супрацоўнікамі мінскага музея — расказвалі пра Купалу.

З Купалавага дома — па ўсім свеце

Спраўдныя метамарфозы ў прасторый часе перажывала ў мінскім Музеі Янкі Купалы. Пачалося ўсё з Дня летняга сонцастаяння, Купалля. У спецакулярах, у 3D-фармаце назіралі, як скачуць праз вогнішча дзяўчаты, звіваюць вянкі, водзяць карагоды... Якраз у такую пару й нарадзіўся ў фальварку Вязынка, цяпер вёска ў Маладзечанскім раёне, хлопчык Яська — Ян Луцэвіч, будучы народны паэт Беларусі. Цудоўны экскурсавод, загадчыца аддзела па навукова-экспазіцыйнай і выставачнай рабоце музея Марыя

Барткова расказвала пра яго дзяцінства й юнацтва. Аказваецца, марыў Ясь, як вырасце, стаць машыністам.

Пабывалі мы ў Мінску пачатку ХХ стагоддзя, дзе ў 1905-м у газеце “Северо-Западный край” выйшаў першы верш Янкі Купалы на беларускай мове “Мужык”. Патрапілі ў Вільню, дзе пісьменнік-пачатковец працаваў у рэдакцыі газеты “Наша ніва”. Разгледвала старыя фотаздымкі горада і ўспомніла: летась пасля беларуска-літоўскай канферэнцыі па пытаннях міжэтнічных стасункаў падыходзіла да таго будынка, дзе раней была рэдакцыя, з памятнай дошкай у гонар Песняра.

“Янка Купала быў прыгожы, элегантны, — звяртае нашу ўвагу на фота маладога паэта экскурсавод. — А каб зарабіць грошай на ўсё гэта, ён падпрацоўваў у прыватнай

віленскай бібліятэцы “Веды”.

У Вільню Купала зноў вярнуўся ў 1913-м: рэдагаваць “Нашуніву”. У музеі прадстаўлены ўнікальны здымак тых часоў: на ім рэдакцыя падобная да службовага памяшкання пошты — столькі скрынак з пісьмамі! У газету пісалі беларусы з усіх кантынентаў, куды выязджалі на заробкі, каб потым вярнуцца на радзіму і купіць зямлю. Увогуле словы “беларуская дыяспара” неаднаразова гучалі пад час экскурсіі. Алена Ляшковіч казала: “Яшчэ пры жыцці Янкі Купалы яго імя было нададзена бібліятэцы ў Бразіліі. А зрабілі гэта супляменнікі з беларуска-украінскай суполкі.

Сёлетні выставачны праект “Янка Купала ў дыялогу культур” да 135-х угодкаў паэта пабываў у Польшчы, Францыі, Украіне, Расіі, Грузіі, Чэхіі, Славеніі, Латвіі... Прычым усё экспазіцыі ладзіліся

ВЕСТКІ

Высокае слова

Чытаць і вывучаць Святое Пісанне цяпер магчыма на беларускай мове

Сімвалічная і доўгачаканая падзея: у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прэзентавана кніга “Новы Завет Госпада Нашага Ісуса Хрыста” на сучаснай беларускай мове. У пару 500-годдзя з часу выдання першай кнігі Бібліі Францыскам Скарынам такі праект — надзвычай актуальны. Арганізавалі ж прэзентацыю, у якой паўдзельнічаў і Мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі Павел, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі, Выдавецкі савет Беларускай Праваслаўнай Царквы і Нацыянальная бібліятэка Беларусі.

Вядома ж, былі раней спробы перакласці Новы Завет на сучасную беларускую мову. Аднак ніводзін з тых перакладаў не мог лічыцца афіцыйным: яны былі аўтарскімі, не заўсёды адпавядалі нормам сучаснай беларускай мовы і царкоўнай тэрміналогіі. Прэзентаванае ж выданне — вынік саборнай перакладчыцкай дзейнасці членаў Біблейскай камісіі БПЦ у супраць з Біблейскім таварыствам у Беларусі. Пераклад таварыства са старажытнагрэчаскага тэксту, які ўжываецца ў праваслаўнай царкве. Біблейская камісія ўлічвала ранейшыя спробы перакладу Святога Пісання на беларускую мову. Выкарыстоўваліся й пераклады Бібліі на рускую, украінскую, польскую, англійскую ды іншыя мовы.

Выдадзена кніга “Новага Завету” тыражом 6 тысяч экзэмпляраў.

Помнік Я. Купалу ў Вязынцы

пры дапамозе беларусаў у тых краінах”. Спадзяюцца музейшчыкі на дапамогу дыяспары і ў справах усталявання помніка Янку Купалу ў пасёлку Пячышчы, пад Казанню, мемарыяльных дошак у Славакіі ды Чэхіі. → **Стар. 3**

КОЛЕРЫ ЖЫЦЦЯ

У далонях роднай культуры

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Адкрыў праграму вядомы вакальны ансамбль “Каданс” — песняй-запрашэннем на свята “Гармонік грае”. Душэўная, сяброўская атмасфера панавала ў зале. А колькі незвычайных нумароў! Напрыклад, Саламея Чалідзэ з грузінскай нядзельнай школы “Мзіури” вельмі сардэчна праспявала беларускую народную песню “Рэчанька”. З творчасцю Якуба Коласа й Янкі Купалы глядачоў знаёмілі вучні 176-й школы Самары: прадстаўнікі яе ўпершыню паўдзельнічалі ў беларускім фестывалі. Педагог Алена Балвашэнкава падбрала творы класікаў, дапамагла выхаванцам вывучыць іх на беларускай мове. Макар Даброў прачытаў верш Янкі Купалы “Роднае слова”, а купалаўскі верш “Спадчына” чытала беларуска Яна Стрынакова. Нядаўна дзяўчына разам з сям’ёй пераехала з Бабруйска ў Самару, актыўна ўключылася ў працу беларускай суполкі. Як, дарэчы, і Кацярына Стрынакова, яе цётка — яна мастацкі кіраўнік беларускага харэаграфічнага ансамбля “Сяброўкі”.

Педагогі-кіраўнікі творчых гуртоў да беларускага фестывалю рыхтуюць унікальныя нумары. Штогод робяць адметныя пастаноўкі беларускіх танцаў харэографы Наталля Меліхава, Маргарыта Варанецкая, Наталля Сле-

Беларускі танец “Расшугальцы — малайцы!” выконваюць юныя артысты гурта “Мозаіка”

пава ды іншыя. І на гэты раз было што паглядзець. Бурнымі апладысмантамі сустрэлі глядачы энергічны беларускі танец “Расшугальцы — малайцы!” (харэаграфічны гурт “Мозаіка”, сялянскі танец “Мітусь” (гурт “Самоцветы”). Усяго ж на гала-канцэрце было амаль 30 унікальных творчых нумароў.

Журы фестывалю аднагалосна

прысудзіла гран-пры, самую высокую ўзнагароду, вакальнаму ансамблю “Сузор’е” (мастацкая кіраўніца Алена Кірылашава), які працуе пры САГА “Руска-Беларускае Братэрства 2000”. Задаволена вынікамі фестывалю Ірына Глуская: “Трынаццаць гадоў правядзення беларускіх фестывалю на самарскай зямлі — гэта важкі ўклад ва ўмацаванне дружнай шмат-

нацыянальнай сям’і, а таксама пашырэнне беларускай культуры ў нашым горадзе. Яркія, крэатыўныя і мэтанакіраваныя дзеці, таленавітыя кіраўнікі творчых калектываў, цудоўныя педагогі, якія перадаюць свой досвед, любоў да беларускай культуры сваім вучням, падарылі жыхарам і гасцям Самары сапраўднае Свята беларускага мастацтва”.

ЯК СПРАВЫ, ДЫАСПАРА?

І “Паўлінка” выступала, і “Купалінка”

У Дзень беларускай культуры, прысвечаны 135-м угодкам Янкі Купалы і Якуба Коласа, у Ліепай выступалі вядомыя вакальныя гурты з Латвіі

Дні беларускай культуры, як звычайна ўвосень, праходзілі па ўсёй Латвіі. Беларуская грамада Ліепай “Мара” таксама 10 лістапада зладзіла святочны канцэрт. Гаварылі на ім пра жыццё і творчасць беларускіх паэтаў, гучалі іх вершы, песні па-беларуску. Выступілі ліепайскі ансамбль беларускай песні “Паўлінка”, ансамбль беларускай песні з Клайпеды “Купалінка”. Вершы Янкі Купалы і Якуба Коласа чыталі навучэнцы 7-й Ліепайскай сярэдняй школы — ім дапамагла падрыхтавацца настаўніца рускай мовы і літаратуры Таццяна Маскалевіч. А латышскія народныя танцы глядачам паказалі самадзейныя артысты гурта “Одзіня”, якім кіруе педагог Інта Аболіня.

Вядучыя канцэрта расказвалі пра біяграфіі, творчасць Песняроў. Дарэчы, 105-годдзе сёлета і ў “Паўлінкі”, знакамітай п’есы Янкі Купалы. Кіраўніца ліепайскага ансамбля “Паўлінка” Жанна Буйніцкая нагадала: калектыву і названы ў гонар галоўнай герайні твора. Як і ў купалаўскай Паўлінкі, у гурта жыццесвярдзальная манера выканання: жывасць, запал, энергічнасць. І з Якубам Коласам ёсць у гурта духоўная павязь: свой дзень нараджэння (сёлета ўжо 17-ы) адзначае ён 3 лістапада.

Па ходзе святочнага канцэрта не раз гаварылася пра даўнія сяброўскія стасункі беларусаў і латышоў. Згадвалі вялікага латышка пісьменніка Яніса

Выступае ансамбль беларускай песні “Паўлінка”

Райніса, ягоны ўклад у развіццё культурных сувязяў паміж Латвіяй і Беларуссю, пра сустрэчы яго з Янкам Купалам. Апошні ж пра Райніса пісаў: “Ён генетычна звязаны з намі. У беларусаў і латышоў шмат агульнага”. І праўда: у латвійскага пісьменніка беларускія карані па маці, а ў дзяцінстве Яніс нават меў зносіны на беларускай мове. А культурныя сувязі між латышамі й беларусамі падтрымліваюцца й сёння. Вось і Дзень беларускай культуры ўпрыгожылі латышскія народныя танцы гурта “Одзіня”. Яго артысты амаль штогод удзельнічаюць і ў фестывалі “Сожскі карагод”, які праходзіць у Гомелі, і ў праекце “Латвія і Беларусь. Насустрач адзін аднаму”, які ажыццяўляе ліепайская суполка “Мара”. У плыні гэтага праекта навучэнцы ліепайскіх адукацыйных устаноў знаёмяцца з Беларуссю, яе народам, беларускімі традыцыямі.

На Дні беларускай культуры ў Ліепай пабывалі як жыхары горада, так і ягоныя госці з Рыгі, Клайпеды. Былі актыўныя беларускай суполкі “Крыніца” з Клайпеды, прадстаўнікі Саюза беларусаў Латвіі, дэпутат 12-га Сейма Латвіі Алена Лазарава. Сярод ганаровых гасцей — і Першы сакратар Амбасады Беларусі ў Латвіі Аляксей Васількоў, генеральны консул Расіі ў Ліепай Максім Райдэр, прадстаўнікі Ліепайскай думы дэпутат Гірт Кронбергс і эксперт па справах недзяржаўных арганізацый Брыгіта Дрэйжэ, актыўныя ліепайскіх грамадскіх арганізацый.

На адрас тых, хто ладзіў канцэрт, прагучала шмат добрых слоў. Так, Брыгіта Дрэйжэ казала: “Вы здзіўляеце кожны раз! Сёння быў такі дзівосны канцэрт, якога не было раней. Гэта цудоўна, што вы ўносіце нам у Латвію і Ліепай беларускую культуру — і паэзію,

і песнямі. Што расказваеце пра сваіх герояў. Вялікі вам дзякуй! Мне хочацца верыць, што і таксама іншыя арганізацыі нацыянальных меншасцяў будуць з вас браць прыклад”. Пра тое, што ў суполкі “Мара” ёсць чаму павучыцца, гаварыла й Алена Лазарава, дадала: “Дні беларускай культуры скіраваны на тое, каб развіваць супраць між творчымі калектывамі, а таксама й паміж гарадамі. Сёння на канцэрце ёсць госці з Клайпеды — гэта ж таксама творчая супраць, ад якой мы толькі багачеем. Жадаю вам поспехаў — і так трымаць!”.

Нагадаю, што Дні беларускай культуры, прысвечаныя 135-м угодкам Янкі Купалы і Якуба Коласа, з верасня па лістапад праходзілі таксама і ў латвійскіх гарадах Лудза, Рэзэксэ, Ліваны, Дагда, Даўгаўпілс, Крассава, Рыга, Елгава і Вентспілс.

**Анжэла Фаміна,
г. Ліепая, Латвія**

ПАРТНЁРСТВА

Каштоўны досвед ад прафесіяналаў

Іван Іванаў

Будучыя спецыялісты Беларускай атамнай станцыі прайшлі падрыхтоўку ў Расіі, на Калінінскай АЭС

Больш за 20 студэнтаў апошняга курса фізічнага факультэта Беларускага дзяржуніверсітэта, якія навучаюцца па спецыяльнасці “Ядзерная фізіка і тэхналогія”, прайшлі вытворчую практыку на Калінінскай АЭС — у горадзе Удомля, што ў Цвярской вобласці. Сёлета гэта быў ужо трэці візіт студэнтаў-атамшчыкаў у той горад. Паездкі адбыліся дзякуючы праектам па супрацоўніцтве “Росатома” з вядучымі ВНУ Беларусі.

Будучыя спецыялісты знаёміліся з работай дзеючай АЭС, паспяхова прайшлі практычную падрыхтоўку ва ўмовах, максімальна набліжаных да рэальных. Пад кіраўніцтвам інструктараў вучэбна-трэніровачнага падраздзялення Калінінскай АЭС студэнты асвоілі спецыфіку вытворчасці электраэнергіі на энергаблоках з рэактарамі ВВЭР — гэты ж тып рэактараў лёгка аснову праекта, па якім будуюцца Беларуская АЭС. Было таксама знаёмства з тэхнічнымі характарыстыкамі абсталявання цэхаў, госці з Мінска вывучалі прынцыповую цепласхему станцыі, прайшлі заняткі ў тэхнічных класах і на поўнамаштабным трэнажоры. Дарэчы, як патлумачыў намеснік галоўнага інжынера па падрыхтоўцы персаналу — начальнік вучэбна-трэніровачнага падраздзялення Калінінскай АЭС Рыгор Хахулін, прафесійнае навучанне на трэнажоры — гэта найважнейшы этап падрыхтоўкі эксплуатацыйнага персаналу, паколькі бясспэцыялістаў АЭС напamую залежыць ад кваліфікацыі персаналу блочнага шчыта кіравання. Так што будучыя работнікі АЭС засвойвалі ўнікальны досвед ад людзей, якія непасрэдна працуюць з абсталяваннем, знаёміліся са спецыфікай працы АЭС.

Між тым падобная практыка — гэта абавязковая частка навучання будучых спецыялістаў-атамшчыкаў у Беларускім дзяржуніверсітэце. Кожны студэнт на ўласным досведзе знаёміцца з працай дзеючай атамнай станцыі, а калі завяршае навучанне, то ў поўнай меры гатовы ўжо выконваць свае прафесійныя абавязкі: як спецыяліст Беларускай АЭС, якая ўжо хутка будзе запушчана ў эксплуатацыю. Як адзначыў дэкан фізічнага факультэта БДУ, заслужаны дзеяч навукі Беларусі, прафесар Віктар Анішчык, такая паездка — гэта частка вучэбнага плана. Паколькі ў Беларусі пакуль няма АЭС, якія працуюць, то беларускія студэнты на практыку едуць у Расію. І такія паездкі праходзяць штогод. Прафесар удакладніў: студэнты з Мінска наведваюць Іванаўскі дзяржаўны энергетычны ўніверсітэт, Інстытут ядзернай энергетыкі ды тэхнічнай фізікі ў Ніжнім Ноўгарадзе, Нацыянальныя даследчыя арганізацыі ўніверсітэту “МІФІ”, а таксама АЭС ды іншыя атамныя аб’екты. Вядома ж, працу на сапраўдным рэактары студэнтам замяняе практыка на трэнажоры, аднак яны вяртаюцца з новым досведам і ўласным уяўленнем пра спецыфіку будучай прафесіі.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Там, дзе поўніцца паэзіяй душа

(Заканчэнне. Пача-так на стар. 1)

Пабывалі мы, дзякуючы музейным экспанатам, экскурсаводам ды ўяўленню, і ў Маскве часоў Першай сусветнай вайны. Там у 1916 годзе ў саборы св. Пятра і Паўла па Мілюцінскім завулку абвянчаліся Ян Луцэвіч і Уладзіслава Станкевіч. Прадстаўлены ў музеі й куточак Санкт-Пецярбурга. Два гады таму ля дома №45 па 4-й лініі Васілеўскага вострава і я была. Мемарыяльная дошка на ім нагадвае: з 1909 па 1913 год там жыў і працаваў Янка Купала. Праз “акно з кватэры прафесара Браніслава Эпімаха-Шыпілы”, у якога жыў паэт, у мінскім музеі можна разгледзець піцёрскі дворык тых часоў.

Расказвала Марыя Бартова пра выданне ўсіх пяці прыжыццёвых зборнікаў вершаў Купалы, лёс ягоных драматычных твораў. Ёсць у музеі й невялікая тэатральная зала, дзе можна паглядзець запісы са спектакляў па п’есах паэта, пабачыць афішы розных гадоў да іх. Пабывалі мы і ў 30-40-х гадах мінулага стагоддзя: палітычныя рэпрэсіі, моцны ціск на паэта, допыты... Купалу ледзь уратавалі пасля спробы самагубства. Потым — вайна, эвакуацыя. Атмасферу апошніх дзён Янкі Купалы, калі ён з-пад Казані быў выкліканы ў Маскву, перадаюць фотаздымак №414 гасцініцы “Москва”, дзверы з яго, частка парэнчаў. А мастацкая інсталяцыя скульптара Паўла Вайніцкага і майстра па шкле Алены Златкавіч апавядае, што хоць Купала і ляцеў уніз 28 чэрвеня 1942-га, і разбіўся на сходах, але, насамрэч, дзякуючы таленту, любові, ахвярнай працы дзеля Бацькаўшчыны

ўзнёсся ўверх — у Вечнасць, у нашыя сэрцы.

Вязынка

У кожным з філіялаў Літаратурнага музея Янкі Купалы, дзе мы пабывалі, — Вязынка, Яхімоўшчына, Акопы — даведваліся нешта цікавае пра канкрэтны перыяд жыцця Песняра. “Такая выбрана канцэпцыя работы музея”, — казала Алена Ляшковіч. І ўсюды згадвалася імя жонкі паэта, Уладзіславы Францаўны Луцэвіч. Менавіта яна — галоўны ініцыятар мемарыялізацыі Купалавых мясцін.

Дошка на хаце ў Вязынцы, дзе нарадзіўся паэт, была адкрыта ў 1946-м, а праз два гады пачаў працаваць і музей. Абноўленая ў 2012-м экспазіцыя расказвае пра нараджэнне там у 1882 годзе хлопчыка Янкі. Сям’я Луцэвічаў пражыла ў фальварку няпоўных тры гады, арандуочы зямлю ў Станіслава і Алімпіі Замбжыцкіх. Дарэчы, нашчадкі тых шляхціцаў цяпер жывуць у суседніх Радашкавічах, у Польшчы. Сын былых гаспадароў Вязынкі Юзаф Замбжыцкі актыўна дапамагаў Уладзіславе Францаўне ў адкрыцці музея. Ён з задавальненнем расказваў, што ды як было ў панскай гаспадарцы, а сцяжынкі, па якіх Луцэвічы хадзілі, пасыпаў жвірам, абкладваў каменчыкамі. Сёння музей у Вязынцы — гэта тыповая хата канца XIX стагоддзя. Ёсць у ёй калыска, у якой матуля, Бянігна Іванаўна, люляла свайго Янку, хадункі... Патрапілі ж мы ў Вязынцы й на сапраўдныя вячоркі. На такіх, казалі нам, і Купала любіў бываць. Паспявалі жартоўныя песні, патанчылі традыцыйныя

танцы, а яшчэ змайстравалі сабе кожны па ляльчы-неразлучніцы з ільняных нітак...

Яхімоўшчына

У вёску Яхімоўшчыну, пад Маладзечна, Янка Купала прыехаў у 1906 годзе: працаваў

Майстар-клас па вырабе ільняных лялек ля старога свірана ў Вязынцы

Загадваць жаданні каля Купалавага каменя ў Акопах стала ўжо традыцыйнай

там на бровары. “24-гадовы юнак быў памочнікам вінакура ў маёнтку пана Любанскага”, — расказвала загадчыца філіяла музея Святлана Ціс. У тых мясцінах Купала напісаў большасць вершаў, якія склалі першую кніжку “Жалейка”, паэму “Нікому”. І знакаміты верш “А хто там ідзе?”, пераведзены ўжо цяпер на 84 мовы свету, таксама з’явіўся ў Яхімоўшчыне. У двух пакоях філіяла музея размяшчаюцца экспазіцыйныя залы, а пакой-кабінет, дзе жыў Купала, — мемарыяльны. Дзверы ў яго нават памятаюць дотык рук Песняра. “Патрымайцеся за ручку, — просіць Святлана. — Купалава натхненне дапаможа: будзе лягчэй пісаць артыкулы”. Дакранаюся: натхненне ж лішнім не бывае... А ў пакоі ўсё захавалася ў тым

выглядзе, як было на пачатку XX стагоддзя: пісьмовы стол, побач — венскае крэсла, камод, дзе зберагаўся ўвесь скарб маладога чалавека. На сталі бачу пісьмовыя прылады, падсвечнік, гадзіннік. Ёсць у музеі яшчэ адзін каштоўны экспанат — самавар, з якога піў гарбаты Янка Купала. Належаў ён раней аднаму цесляру, які сябраваў з паэтам. І часта яны разам “чаювалі”. Потым рэліквія захоўвалася ў сям’і, а калі адкрыўся музей — аддалі яе са словамі “Хай людзі палюбуюцца!” Стварыць музей Янкі Купалы ў Яхімоўшчыне спрабавала яшчэ Уладзіслава Францаўна: прыязджала ў вёску ў 1959-м, дамаўлялася... Але адкрыўся філіял толькі ў 2001-м.

Акопы

Апошнім пунктам нашай вандроўкі сталі Акопы — гэта маленькі хутар на Лагойшчыне, ля вёскі Харужанцы. Якая там прыгажосць! Паэт, відаць, з паветрам удыхаў натхненне. І не дзіўна, што ў тых мясцінах Купала напісаў п’есы “Паўлінка”, “Раскіданае гняздо”, “Прымакі”, “Тутэйшыя”. А паэмы “Бандароўна”, “Яна і я”, “Магіла льва” былі ўвогуле створаны за месяц. Хутар арандавала маці паэта, Бянігна Іванаўна. Пасля смерці мужа, Дамініка Ануфрыевіча, яна разам з дочкамі Леакадзіяй, Марыяй, Ганнай жыла ў Акопах, шмат працавала. З часам у акрузе сям’я стала лічыцца заможнаю. Сам Янка Купала прыехаў у Акопы з Пецярбурга ў 1911-м і пасля да 1926-га амаль штолета быў там. А музейны

комплекс адкрылі ў 1992-м, да 110-х угодкаў паэта. Загадчык філіяла Валянцін Журко хваліўся экспанатамі: “Стол і крэсла пісьменніка перадалі родныя Песняра”. Арыгінальныя там чарнільніца, якой карыстаўся пісьменнік, а таксама фотаздымак маладой Уладзіславы Станкевіч, будучай жонкі Купалы...

Закончылася вандроўка лірычна. Каля вялікага каменя ў атачэнні трох дубоў, дзе любіў бываць паэт, усе ўдзельнікі экскурсіі чыталі вершы Купалы. Шчыра, пранікнёна. Мне дастаўся верш “Мой дом”: “Мой дом — амшалай пушчы сховы, / Сяліба ясеняў, сасон, / Дзе смех русалчын, лесуновы, / Палошчыць вечна цяплы сон”. Слухаючы іншых выступоўцаў, лавіла сябе на думцы: шмат што змянілася тут амаль за стагоддзе. Няма ўжо й сядзібы маці Янкі Купалы... Музей жа збудаваны побач, дзе лепшыя дарогі, тлумачыў Валянцін Журко: каб зручней было дабірацца ў непагадзь. Стала вольнай ды незалежнай Беларусь, аб чым так марыў пісьменнік. Затое краявід, якімі натхняўся паэт, засталіся такімі ж: казачная ціша палёў і лугоў, празрысты блакіт неба, мора лясоў... Невыпадкова й удзельнікаў нашай вандроўкі было часам нялёгка сабраць: разыходзіліся па акрузе, каб увабраць у сэрцы прыгажосць, пакінуць сабе на ўспамін, хай сабе і не ў вершах, то хоць у фотаздымаках.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Моцныя ў сяброўстве

У III Еўрапейскай дзіцячай алімпіядзе па гісторыі “Да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі”, што праходзіла ў Рыме, паўдзельнічалі навучэнцы беларускіх школ

Юныя ўдзельнікі сёлетняй алімпіяды спаборнічалі ў веданні дат важных падзей у гісторыі многіх еўрапейскіх краін, звязаных з Кастрычніцкай рэвалюцыяй. Напярэдадні конкурсу школьнікі праводзілі навуковыя даследаванні пра ўплыў тых даўніх падзей на палітычнае, эканамічнае і духоўнае развіццё сваіх краін. А для таго, каб перамагчы ў паэтычным турніры, вучылі на памяць, а пасля чыталі вершы паэтаў, прысвечаныя рэвалюцыі. Вытрымкі з твораў Уладзіміра Маякоўскага, Валерыя Брусава, Марыны Цвятаевай, Максіміліяна Ва-

лошына дэкламавалі й беларускія ўдзельнікі. Цікава прэзентавалі школьнікі даследчую працу пра ўплыў Кастрычніцкай рэвалюцыі на развіццё роднай краіны. Выкарыстоўваючы найноўшыя мультымедыяныя магчымасці, яскрава й вобразна расказвалі пра складаныя перыпетыі беларускай гісторыі. Прыгожым і сучасным еўрапейскім горадам прадставілі сённяшні Мінск. У спаборніцтве з сямю краінамі беларуская каманда апынулася ў кроку ад перамогі.

Усяго ў алімпіядзе, прысвечанай 100-годдзю Кастрычніцкай рэвалюцыі, паўдзельнічала каля пяцідзiesiąці юных гісторыкаў з Расіі, Беларусі, Балгарыі, Італіі, Казахстана, Латвіі ды Малдовы. Праходзілі інтэлектуальныя спаборніцтвы ў Рыме, у памяшканні Расійскага цэн-

тра навукі і культуры. На адкрыцці Алімпіяды выступілі прадстаўнікі расійскай, беларускай, казахстанскай амбасадаў у Італіі Дзмітрый Гурын, Хрысціна Адамовіч, Сейліхан Айбакіраў. Сярод ганаровых гасцей была загадчыца кафедры прыкладнай лінгвістыкі філфака Беларускага дзяржуніверсітэта Людміла Гербік. У падарунак рымскім школьнікам, якія навучаюцца ў рускіх школах, яна прывезла падручнікі з Беларусі. Сустрэлася Людміла Францаўна з кіраўніцтвам рускіх школ з Мілана і Турына: абмеркавалі шляхі далейшай супрацы.

Ладзілі алімпіяду вучэбна-метадычны цэнтр па вывучэнні рускай мовы і культуры ў Рыме “Николай Гоголь”, Міжнародны культурны цэнтр “Содружество”, Расійскі цэнтр навукі й культуры ў Рыме.

Беларуская дэлегацыя на алімпіядзе па гісторыі ў Рыме

Дарэчы, на пачатку лістапада своеасаблівае свята дружбы і ўзаемапаразумення для рымскіх школьнікаў правялі Міжнародны культурны цэнтр “Содружество” і ВМЦ “Николай Гоголь”. Прывітаннем дзецям былі такія словы: “Хоць нарадзіліся мы ў розных краінах, ведаем па некалькі замежных моваў, ды ў кожнага з нас свой асаблівы характар, мэты і мары... Усіх нас аб’ядноўвае тое, што мы жывем на цудоўнай планеце Зямля. І каб захаваць наш агульны дом, мы павінны сябраваць,

а не ваяваць, дапамагаць і паважаць адзін аднаго”. Хлопчыкаў і дзяўчынак чакала шмат гульняў і конкурсаў. А разгадаўшы выніковую крыжаванку, дзеці прачыталі ключавое слова: “Адзінства”. На каляровых папяровых далоньках кожны з удзельнікаў напісаў свае пажаданні ўсім людзям свету жыць ва ўзаемаразуменні, павазе адзін да аднаго, міры ды згодзе.

Ніна Пашчанка, член Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры МЗС Беларусі

СПАДЧЫНА

Шляхамі Фёдара-велікана

Незвычайную перасоўную выставу для тых, хто адпачывае ў мясцовым санаторыі “Чыгуначнік”, падрыхтавалі супрацоўнікі Віцебскага раённага гістарычна-краязнаўчага музея

Іван Ждановіч

Санаторыі пад Віцебскам карыстаюцца папулярнасцю. Адзін з іх, “Лётцы”, адкрыўся яшчэ ў 1959 годзе, стаў знакамітым у савецкі час і па-за межамі Беларусі. “За 18 кіламетраў ад Віцебска, у сасновым бары, на беразе возера Шэвіна” — звесткі з інтэрнэта. Цяпер жа там, у прыгожых мясцінах Прыдзвіння, створаны цэлы бальнеалагічны курорт з пясчанымі пляжамі, чыстай крынічнай вадой. У санаторыі “Чыгуначнік” — адным з тамтэйшых, заснаваным у 1969 годзе — і зладзілі выставу супрацоўнікі Віцебскага раённага гістарычна-краязнаўчага музея.

З прэс-рэліза, дасланага ў рэдакцыю, вынікае: у сезонным свяце “Залатая восень”, што ладзіцца ў санаторыі “Чыгуначнік”, музейшчыкі паўдзельнічалі другі раз. Падрыхтавалі насычаную праграму: “На свежым паветры, пад галінамі высокіх соснаў размясціліся тэматычныя выставы: “Веліканаў хутар”, “Цэх рамеснікаў”, “У віхуры танца”. Прэзентацыя называлася “Славутасці Лётчанскага краю” і дала магчымасць тым, хто адпачывае ў санаторыі, здзейсніць віртуальную экскурсію ў вёскі Малыя і Вялікія Лётцы, Старое Сяло ды іх ваколіцы, больш даведацца пра іхнюю гісторыю”.

А мясціны тыя — славуця. Як падказвае інтэрнэт, менавіта ў Лётцах ацалелі дзве старадаўнія сядзібы, курганны могільнік X-XII стагоддзяў, ёсць нават комплекс з рэканструкцыямі пахавальнага абраду крывічоў, створаны краязнаўцамі. На тамтэйшай Лысай

гары праводзяцца турслёты, з’езды байкераў, а пры рэчцы Шэвінка радуе багаццем раслін батанічны заказнік “Прыдзвінне”.

Музейшчыкі ў санаторыі “Чыгуначнік” расказвалі цікавым пра курган “Лавачнік”, што ў Вялікіх Лётцах, пра рэканструкцыю старадаўняга славянскага пахавальнага абраду на могілках вёскі Шэвіна, дзе сабраны ўнікальныя каменныя крыжы, надмагільныя помнікі. Даўною гісторыю мае й Кацярынінскі тракт, што ішоў праз Вялікія Лётцы: ён пачаў афармляцца, калі землі Беларусі ў выніку палітычных інтрыг напрыканцы XVII стагоддзя (а было тры падзелы Рэчы Паспалітай) пачала паглынаць Расійская імперыя. Першая анэксія ўсходніх беларускіх тэрыторый адбылося, як вядома, у 1772 годзе. Тады ж, пішуць гісторыкі, па шляху пайшоў рэгулярны паштовы рух, што ўключаў і перавозку пасажыраў. А пасля другога падзелу Рэчы Паспалітай (1793) там ішоў участак галоўнай паштовай дарогі Расійскай імперыі Масква—Рыга: праз Смаленск, Віцебск, Полацк. Дарэчы, конныя экіпажы рухаліся тады па раскладзе, у тым ліку й праз Вялікія Лётцы. Важнае значэнне шлях меў да 1866 года: тады адкрылася чыгунка Віцебск—Рыга, рух па тракце скараціўся, частка паштовых станцый закрылася, а сам шлях захаваўся фрагментамі. У інтэрнэце знаходзім: “Назва ўчастка шляху між Віцебскам і Полацкам былі розныя, найчасцей называлі іх Рыжскім трактам, у дакументах 1812 года гэта — Галоўная Полацка-Віцебская дарога, але мясцовая назва замацавалася адзіная: Кацярынінскі тракт”.

Рост у Фёдара Махнова быў аж 285 сантыметраў

Яшчэ й цяпер, дарэчы, брукаваную каменем дарогу, брукаванку, можна пабачыць пры ўездзе ў вёску.

У Вялікіх Лётцах захаваўся й сядзібны дом вядомага батаніка Уладзіміра Адамава: ён быў адным з першых сістэмных даследчыкаў расліннага свету Беларусі. Нарадзіўся ў 1875-м у Піцеры, там і закончыў універсітэт (1899), а як вучоны рэалізаваў свой талент у Беларусі. “Заснавальнік батанічных садоў БДУ і Вялікалётчынскага (каля Віцебска). Ахвяра палітычных рэпрэсій 1937 года”, — чытаем пра яго ў інтэрнэце. Дарэчы, у створаным Уладзімірам Адамавым у Вялікіх Лётцах батсэдзе было больш

за 1000 раслін з розных краін! Некаторыя з іх, у тым ліку й прыгожы маньчжурскі арэх, можна пабачыць і цяпер.

А ў вёсцы Луці, што за некалькі кіламетраў ад Шэвіна, стаіць сядзібны дом шляхціцаў роду Астрэйкаў. Ён узведзены ў канцы XIX стагоддзя ў стылі мадэрн, з элементамі факхверка, які больш уласцівы для нямецкай народнай архітэктуры. У Старым Сяле можна й цяпер агледзець гарадзішча перыяду ранняга жалезнага веку, курганны могільнікі. Ёсць там стары будынак ткацкай школы, камень на магіле генерала ад кавалерыі Івана Андрэянава, а таксама брацкая

магіла савецкіх воінаў, якія загінулі пры вызваленні Старога Сяла ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у 1944 годзе.

Расказалі музейшчыкі, што на Лётчанскай зямлі ёсць шмат помнікаў прыроды: дуб-волат у Вялікіх Лётцах, цудоўнае возера Шэвіна, дзе любяць адпачываць не толькі жыхары Віцебска і ваколіц. А рэчка мясцовая Шэвінка, расказваюць мясцовыя жыхары, мае таямнічыя месцы, дзе людзі... губляюцца ў часе.

Адпачывальнікі ў санаторыі “Чыгуначнік” даведаліся ад супрацоўнікаў Віцебскага раённага гістарычна-краязнаўчага музея й пра жыццё самага высокага чалавека ў свеце. У селяніна Фёдара Андрэвіча Махнова (1878—1912) рост быў 285 сантыметраў! А нарадзіўся Фёдар непадалёк ад мясцовага Старога Сяла. Здзіўляе ў волаце ўсё: і рост, і сіла, і лёс. Ахвотныя магілі на выставе пад соснамі параўнаць свой рост з ростам Фёдара-велікана, пабачыць штаны, кольца волата, набыць на памяць буклеты, сувенірныя магніты, закладкі. Яшчэ адпачывальнікі санаторыя даведаліся шмат цікавага пра старадаўнія прылады працы віцебскіх рамеснікаў, якія маюць назвы: зензубель, шпунтубель, фальцгебель, цыкля... Былі прадстаўлены й мясцовыя самапрадкі. А выстава “У віхуры танца” (пра яе, дарэчы, пісала наша газета) знаёміла з гісторыяй мясцовага танцавальнага ансамбля “Колас”. Кожны ахвотны мог зрабіць фота ў галаўных уборах артыстаў ансамбля на фоне беларускіх касцюмаў да танца “Дружба народаў”.

Такія выходы музейшчыкаў “у народ” — цікавая і карысная справа. Магчыма, ёсць сэнс у мясцовых санаторыях зрабіць падобныя выставы пастаяннымі, стацыянарнымі. Бо Лётчанскі край багаты не толькі сваёй прыгажосцю, гаючымі ўласцівацямі наваколля, але й унікальнай гістарычнай спадчынай.

ВЕДАЙ НАШЫХ!

Оперная зорка

Рыгор Арэшка

Вядомая спявачка з Беларусі адкрывала сезон у “Метраполітэн-опера”, выканаўшы партыю Джульеты ў оперы “Казкі Гофмана”

Нядаўна ў Вялікім тэатры Беларусі быў адметны гала-канцэрт: ушаноўвалі лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі. На пытанне журналістаў, чаму ж гэты дзень выбралі, каб аддаць ім належнае, гендырэктар тэатра Уладзімір Грыдзюшка ўсміхнуўся: так, маўляў, зоркі сышліся.

Некаторыя з беларускіх “зорных” оперных спевакоў і сапраўды галстравуюць па свеце. У прыватнасці, заслужаная артыстка Беларусі Аксана Волкава (мецца-сапрана) сё-

лета 26 верасня адкрывала сезон у знакамітым нью-ёркскім тэатры “Метраполітэн-опера”: спявала партыю Джульеты ў шэдэўры Жака Аффенбаха “Казкі Гофмана”. Як патлумачылі мне калегі з Вялікага тэатра, у гэтым сезоне Аксана будзе спяваць там дзевяць спектакляў. Галоўную ж партыю — паэта Гофмана — выконвае на сцэне вядомы італьянскі тэнор Віторыя Грыгала.

Між тым партыя Джульеты — не першае ўжо выступленне мінчанкі на нью-ёркскай сцэне: дэбют адбыўся ў студзені 2013-га. Яна спявала партыю Мадалены ў спектаклі “Рыгале-та” Джузэпэ Вердзі. Музыказнаўцы адзначалі: Аксана Волкава стала першай беларускай, якая за апошнія сто гадоў адкрывала сезон у “Метраполітэн-опера”. Затым спява-

А. Волкава ў ролі Джульеты

ла там партыю Вольгі ў прэм’ерным спектаклі “Яўгеній Анегін” Пятра Чайкоўскага — на адной сцэне з вядомай Ганнай Нятрэбка ў ролі Таццяны. А ў 2015-м на той жа сцэне паўдзельнічала ў спектаклі “Лэдзі Макбет Міцэнскага павета” кампазітара з беларускімі родавымі каранямі Дзмітрыя Шастаковіча.

ПРАЕКТЫ

Эстафета дабрыні

Вялікі канцэрт-рэквіем да Дня памяці ахвяраў Халакосту рыхтуе мінчанка Ганна Лянькова

Раней Ганна ўжо ладзіла канцэрты класічнай музыкі ў Мінску і Маскве. Цяпер яна рыхтуе важны для яе праект: канцэрт-рэквіем да Дня памяці ахвяраў Халакосту. Нагадаем, што па ініцыятыве ААН ён штогод адзначаецца 27 студзеня.

Балючая для многіх тэма Халакосту закранула ў гады Вялікай Айчыннай вайны і род Ганны. Яе прабабуля Ірына Масюкевіч ушанавава яе Праведніца народаў свету: пад час вайны яна выратавала яўрэйскую сям’ю. Тады Ірына Масюкевіч жыла ў мястэчку Добра-на — гэта сёння Кіраўскі раён Магілёўшчыны. Там і ўратавала

ад рук карнікаў Мішу, Яшу і Веру Левіных. Цяпер камень, на якім напісана імя Ірыны Масюкевіч, ёсць на алеі Праведнікаў народаў свету ў Бабруйску.

Ганна Лянькова збіраецца прадставіць у Беларускай дзяржаўнай аркестра ў сямі частках “Жоўтыя зоркі” (Пурымшпіль у гета) Ісака Шварца, які ў Беларусі раней не выконваўся. Запланавана інсталяцыя на тэму Халакосту. Будуць гучаць таксама іншыя музычныя творы. З дапамогай музыкі Ісака Шварца, лічыць Ганна Лянькова, магчыма больш глыбока зразумець вялікую трагедыю, якая разгортвалася ў гады вайны і ў многіх месцах Беларусі.

Міхаіл Стралец, г. Брэст